

Πάσαν φοράν ὅταν ἔφθανα στήν πατρίδα μου, ἀνά πᾶν τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος μὲ συνήντα καὶ μοῦ προσέφερε γενναίως τὰ ξένια ὁ Μπεφάνης ὁ Γυαλένιος. Ὅχι ὅμως γενναιότερον ἀπὸ ἓνα δεύτερον θεῖόν μου, τὸν καπετὰν Γεωργὸν τὸν Ἀγαγᾶν, ὅστις ἐθυσίασέ ποτε ὀλόκληρον χῆνα καὶ ἤνοιξε μέγα βυτίον ῥοδίτου οἴνου, κεφαλοκρούστου, πρὸς τιμὴν μου. Τὴν θυσίαν ταύτην ἔκαμεν εἰσάπαξ, δι' ὅλας τὰς ἐκάστοτε ἀφίξεις μου, τὰς τε παρελθούσας καὶ τὰς μελλούσας, διὰ νὰ μὴ ἔχω πλέον ἀπαιτήσεις.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Μπεφάνης ἦτο παλαιὸς φίλος μου. Ἄλλοτε στήν νεότητά του, εἶχε μαγαζὶ εἰς τὴν ἀγοράν. Ἦτο «ἐμπορορράπτης.» Ὅταν ἤθελες νὰ ψωνίσῃς, καὶ εἶχες ν' ἀλλάξῃς νόμισμα, ἂν ἐπαρουσίαζες μισὴ ῥηγίνα, ἴσην μὲ 2.90, σοῦ τὴν ἄλλαζε διὰ σωστήν σοῦ ἐκρατοῦσε 20 λεπτὰ διὰ τὰς βελόνας, τὴν κουβαρίστραν καὶ τῆς κλωσταῖς, καὶ σοῦ ἔδιδε 5.60 ρέστα. Ἄν ἦτο ἡμισυ Γαλλικοῦ ταλλήρου, σοῦ ἔδιδε 5.40. Εἰς ὀλίγον καιρὸν τὸ ἔκλεισεν. Εὐτυχῶς εἶχε προφθάσει νὰ νυμφευθῆ, κ' ἐπῆρε καλὴν προῖκα. Κατόπιν ἀπέκτησε δύο υἱούς, ὕστερον ἐχῆρευσεν ἐνυμφεύθη ἐκ δευτέρου καὶ πάλιν ἐπῆρε κτήματα ὡς προῖκα. Ἐγέννησε πάλιν τέκνα, κ' ἐγήρασε συζῶν μὲ τὴν δευτέραν γυναῖκά του.

Κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους, ὅταν μὲ συνήντα ἐπανελθόντα ἀρτίως εἰς τὸ χωρίον, ἀφοῦ μὲ ἔκαμε τὴν συνήθη δεξίωσιν, εἶτα, συνήθως κατὰ τὴν δευτέραν συνάντησίν μας ἤρχιζε πάντοτε μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὀμιλίαν, καὶ ὑπέβαλλε μίαν ἀπαράλλακτον πρότασιν.

— Ξέρεις ὅτι τὰ δυὸ παιδιά μου ὁ Γιωργῆς κ' ὁ Παυλάκης, εἶναι ἀπὸ χρόνια στήν Ἀμερικὴ, καὶ δὲν μοῦ γράφουν τί γίνονται. Πρόκειται νὰ κάμωμ' ἓνα γράμμα, σὺ ξέρεις ποῦ θὰ τὸ στείλωμε, στὸν Πρόξενον τῆς Ἑλ-

λάδος, ἢ στήν ἀστυνομία τῆς Ἀμερικῆς. Θὰ μοῦ τὸ γράψῃς Γαλλικά, Ἑγγλέζικα, Σπανιῶλικά, ἐσὺ ξέρεις σὲ ποιά γλῶσσα.

Ἐγὼ δὲν ἤξερα τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ ξέρεις-ξέρεις ποῦ μοῦ ἀπέδιδε. Ἄλλ' ὅπως κυβερνᾶται, ἢ μᾶλλον ὅπως φέρεται ὁ κόσμος, μὲ τὴν ψευδομανίαν, μὲ τὴν τυφλὴν πρόληψιν, μὲ τὴν κωφὴν φήμην, εἶχε διαδοθῆ καὶ πιστωθῆ εἰς τὸ χωρίον ὅτι τάχα ἐγὼ ἤξευρα πολλὰς γλῶσσας.

«Ὅλες μὲ τὰ γράμματά τους καὶ τῆς μιλλῆς φαρσί».

Κ' ἐγὼ πράγματι δὲν ἤξευρα οὔτε μισὴν γλῶσσαν νὰ μιλήσω, εἶχα δὲ ἐκμελετήσῃ κατ' ἰδίαν ὅ,τι ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν εἶχα μάθη, χάριν φιλολογικῆς ἀπολαύσεως, εἶτα ἔξ ἀνάγκης καὶ πρὸς βιοπορισμὸν, καὶ εἰργαζόμεν ὡς μεταφραστὴς εἰς τὰς ἐφημερίδας, οὐδέποτε ὡς κουργῆς εἰς τὰ ξενοδοχεῖα — ἀλλ' οὔτε εἶχον ἀνατραφῆ μὲ γκουβερνάνταν — διὰ νὰ ὀμιλῶ ξένας γλῶσσας.

Εὐτυχῶς ὁ Μπεφάνης, συνήθως τὴν Κυριακὴν, ἔλεγε μίαν ἡμέραν νὰ κάμῃ αὐτό, τὸ ἔξανάλεγε μάλιστα πολλὰς φορὰς ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας, κατόπιν τὴν ἄλλην ἡμέραν, δὲν εἶχε πλέον κέφι, δὲν ἤθελε νὰ ἐνθυμηθῆ ὅ,τι εἶπε τὴν προτεραίαν, ἴσως διότι τοῦ ἐφαίνετο ἀνιαρόν, κ' ἐκάθητο ἐν ἡσυχίᾳ διὰ νὰ χωνέψῃ, ἐπειδὴ ἦτον «ἀποκαῆς» καθὼς λέγουν.

Τὴν Τρίτην ἐπήγαινε στὸν ἐλαιῶνα, ὅπου εἶχεν ἐργάτας νὰ ποτίζουν τὰ δένδρα, τὴν Πέμπτην, στὸ ἀμπέλι, ὅπου εἶχεν ὀργολόγι ἢ θειάφισμα, κτλ. Τὸ Σάββατον τὸ βράδυ, ὅταν ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὸ χωράφι, ἦτο πολὺ κουρασμένος, καὶ τὴν Κυριακὴν ἀπολείτουργα εἶχε συνεδρίασιν, καθότι ἦτο δημοτικὸς σύμβουλος. Τὸ ἀπόγευμα ἔπαιζε κοντσίνα ἢ πρέφα, καὶ τὸ βράδυ ἂν τὸν συνήντων, παρουσίᾳ καὶ ἄλλων πολ-

λῶν, ἡ ὀμίλια θὰ ἦτο μακρὰ καὶ θορυβώδης, καὶ δὲν ἔπληρχε πλέον καιρὸς καὶ χῶρος διὰ νὰ μοῦ ξαναπῆ, ὅ,τι ἀπαξ μοῦ εἶχεν εἶπη.

* *

Μετὰ τρία ἔτη πάλιν, ὅταν ἐπανῆλθα εἰς τὴν μικρὰν νῆσον, μ' ἔδεξιώθη ὁ Μπεφάνης, κ' ἄρχισε νὰ μοῦ λέγῃ :

— Οὔτε γράμμα οὔτ' ἐνθύμησι, μὲ ξέχασαν κεῖνα τὰ παιδιὰ. Ἔχουν ἑπτὰ χρόνια ποῦ λείπουν, τέσσερα ἔχουν νὰ μᾶς γράψουν. Νὰ πιάσης νὰ μοῦ συντάξῃς ἓνα γράμμα, ἀγγλικό, φραντζέικο, πορτουγέζικο, ἐσὺ ξέρεις τί γλῶσσα περνᾷ σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ποῦ εἶν' αὐτὰ τὰ παιδιὰ; στὸ Μπουένος-Ἀῦρς, στὸ Μεξικό, ἢ στὴ Βραζιλία. Νὰ γράψουμε στὸν Πρόξενό μας ἐκεῖ, γιατί μπορεῖ νὰ μὴ ξέρῃ ῥωμέϊκα, ἴσως νὰ εἶναι ντόπιος ἀποκεῖ. Θέλετε πάλι νὰ τὸ στείλουμε στὸν διευθυντὴ τῆς ἀστυνομίας; ἐσὺ ξέρεις. Νὰ μοῦ τὸ σκαρώσης καλά, νὰ τὸ κουρδίσης, καὶ νὰ τὸ στείλουμε. Πότε λὲς νὰ τὸ κάμουμε;

— Ὅποτε θέλῃς.

— Καλά, ἔχουμε καιρὸ.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ κακὴ καὶ ἀστεία φήμη πολλὰ μὲ εἶχεν ἐνοχλήσῃ. Γυναῖκες, γέροντες τῆς ἀγορᾶς, θαλασσινοὶ καὶ χερσαῖοι ἄνδρες, ὅπου μ' εὔρισκαν, μ' ἐφορτώνοντο νὰ τοὺς κάμω τὴ «σύστασι» νὰ τοὺς γράψω δηλαδὴ τὴν ἀδρέσσα ἢ τὸ πανώγραμμά ἀγγλιστί διὰ τὰς διαφόρους Πολιτείας καὶ πόλεις τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ὑπομονή! Ἄλλ' ἤρχοντο στὴν πτωχικὴν πατρικὴν μου οἰκίαν καὶ μ' ἐπολιορκοῦσαν. Ἄλλος πατριώτης εἶχεν ἀποθάνῃ σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἢ εἶχε πνιγῆ σ' ἐκεῖνα τὰ πέλαγα, κ' ἐστέλλοντο ἔγγραφα δικαστικὰ ἑτερόγλωσσα, καὶ μοῦ τὰ ἔφεραν διὰ νὰ τὰ μεταφράσω. Ἄλλος ἦταν ἀγράμματος, παραπλανημένος εἰς μακρυνὴν τινα πόλιν, κ' ἔβαλλεν Ἀμερικανὸν φίλον του νὰ τοῦ κάμῃ γράμμα πρὸς τοὺς οἰκείους, ἀγγλιστί. Ἄλλος εἶχε γεννηθῆ ἐκ πατρὸς πατριώτου μου εἰς τὴν Αὐστραλίαν ἢ τὴν Καλκούτταν καὶ δὲν ἤξευρε ἑλληνικά· ἄλλος εἶχε ξεχάσῃ τὴ γλῶσσαν σαράντα χρόνια ποῦ ἔλειπε, κ' ἔγραφεν ἀγγλιστί. Ἄλλος εἶχε νυμφευθῆ Ἀμερικανίδα, καὶ αὐτὴ θέλουσα νὰ φανῆ εἰρωνικῶς φιλόφρων πρὸς τὴν ἀγνώριστον πενθερὰν της — εὐτυχῶς δι' ἀμφοτέρας δὲν ἦτο ἐλπίς νὰ γνωρισθῶσι ποτὲ — ἔγραφεν ἀγγλιστί. Ὅλ' αὐτὰ **ῶφειλα** νὰ τὰ μεταφράσω. Θέ μου! Καὶ ἦσαν τόσοι καὶ τόσοι στὸ χωρίον, σχολάρχαι, καθηγηταί, μισθοφόροι, ἐπιστήμονες μὲ διπλώματα, μορφωμένοι εὐπρόσωποι, καλλωπισμένοι. Καὶ τόσοι ἄλλοι ξενιτευμένοι ἐπανέκαμπταν ἀνά πᾶν ἔτος ἐξ Ἀμερικῆς, καὶ κανεὶς δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ διαβάσῃ σωστὰ ἓνα γράμμα. ὦ! τί βάσανον.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι σχεδὸν καμμία καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν ἐστοχάσθη ὅτι αὐτὸ ἦταν κόπος, καὶ ἂν ῶφειλε νὰ δώσῃ ἀντάλλαγμα διὰ τὸν κόπον. Πλὴν ἀξιοπρεπέστερον δι' ἐμὲ θὰ ἦτο νὰ μὴ ἐδεχόμην ποτὲ ἀμοιβὴν, ἀπειρῶς ὅμως εὐκτότερον νὰ μ' ἄφηναν εἰς τὴν ἡσυχίαν μου, εἰς τὴν ὀλιγάρκειάν μου. Εἶχα ἐγὼ ἐργασίας νὰ κάμω,

κ' ἐβιαζόμην νὰ τὰς ἀφήσω, διὰ νὰ κάμω τὰς ἀλλοτρίας. Εἶχα ἐγκαταλίπη τὰς ἰδίας μου ὑποθέσεις, παραιτηθεὶς πρὸ πολλοῦ πᾶν δικαίωμα κληρονομίας, ἰδιοκτησίας, κτλ. κ' ἔπρεπε νὰ φροντίζω διὰ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἄλλων. Ὑπῆρξαν καὶ ἄνθρωποι ἐλθόντες νὰ μὲ συμβουλευθῶσι διὰ δικαστικὰς ὑποθέσεις. Καὶ ὅταν ὁμολόγησα ὅτι δὲν ἐννοοῦσα **σειρὰ** ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα, σείοντες τὰς κεφαλὰς ἔλεγον πρὸς ἑαυτοὺς: **Καὶ τί γράμματα ξέρει λοιπὸν;**

* *

Τὸ κρούσμα, τὸ ὁποῖον ἀντεπροσώπευεν ὁ Μπεφάνης ὁ Γυαλένιος, περὶ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Ἑλληνα Πρόξενον, ἢ πρὸς τὴν «ἀστυνομίαν τῆς Ἀμερικῆς», εἰς πόλιν τὴν ὁποίαν οὔτε αὐτὸς εἶξευρεν, οὔτε ἦτο βέβαιος περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς, εἶχε λάβῃ ἀφορμὴν ἐκ τινος δοκιμῆς γενομένης πράγματι πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τῷ 188..., ὁπότε εἰς συγγενῆς μου, Μανώλης Παπαγιάννης λεγόμενος, εἶχε χαθῆ ἀπὸ πέντε ἢ ἕξ ἐτῶν, καὶ δὲν ἠκούετο ἂν ἔζη ἀκόμη ἢ ὄχι, εἰς Φιλαδέλφειαν, ὅπου ἦτο ὁ τελευταῖος γνωστὸς τόπος τῆς διαμονῆς του. Τότε ἡ μήτηρ του, γηραιὰ θεῖα μου, μὲ παρεκάλεσεν ἐπιμόνως «νὰ γράψω γράμμα» κ' ἐγὼ ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ μου, διὰ νὰ τὴν ἀναπαύσω, ἐπειδὴ θὰ ἦτο ἀδύνατον ἄλλως νὰ γεμίσω τὴν κεφαλὴν της καὶ τὴν πληροφορήσω, ἢ καὶ νὰ πραινῶ τὸν μητρικὸν πόνον της, ἠτύσοιχα εἶδος ἐπιστολῆς πρὸς τὴν ἀστυνομίαν τῆς Φιλαδελφίας, ἰκετεύων ἐκ μέρους τῆς μητρὸς, ν' ἀναζητήσῃ τὸν λησμονημένον ἄνθρωπον, ἂν ἐπέζη, καὶ πείσῃ τὸν ἴδιον ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν μητέρα του. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔστειλα ἢ ἔρριψα ὡς βολίδα εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ ὅμως, παρ' ἐλπίδα, μετὰ δύο μῆνας σχεδὸν ἦλθεν αἰσία ἀπάντησις, καὶ ἀπὸ τὴν ἀστυνομίαν τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τὸν ἐξάδελφόν μου τὸν ξενιτευμένον. Καὶ τοῦτο παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, διότι οὐδεμίαν πεποιθήσιν εἶχα, ὅταν ἐθεματογραφοῦσα τὴν ξενόγλωσσον ἐπιστολήν.

Ἐκτοτε, καθ' ὅλας τὰς ἐπανόδους μου εἰς τὴν γενέθλιον νῆσον, δὲν ὑπῆρξε μήτηρ χήρα ἢ γραιῖα, λησμονημένη καιροῦς καὶ χρόνου ἀπὸ τὸν ξενιτευμένον υἱὸν της, ἥτις νὰ μὴν ἦλθε πρὸς ἐμὲ ζητοῦσα «νὰ τῆς γράψω γράμμα» πρὸς ὅλας τὰς ἀστυνομίας καὶ τὰς προξενικὰς ἀρχὰς τοῦ κόσμου, διὰ νὰ τὰς παρακαλέσω ν' ἀνιχνεύσουν τὸν χαμένον υἱὸν της. Καὶ ἄνδρες πολλοὶ μ' ἐφορτώθησαν μὲ παρομοίας ἀπαιτήσεις. Εἰς τῶν πολλῶν τούτων, ὁ ἐπιμονώτερος, ἀλλὰ καὶ ἀσταθέστερος καὶ πλέον ἀναποφάσιτος ὄλων, ἦτον ὁ Μπεφάνης. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν, «ἐσὺ ξέρεις, ξέρεις». Ἠνίττετο τὸ προηγουμένον αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ἐγνωρίζεν.

Εἰς τὰ 189.. εἶχα διαμείνῃ εἰς Ἀθήνας ἐπὶ ἑπτὰ συναπτὰ ἔτη αὐτὴν τὴν φορὰν, ὅταν δὲ ἐπανῆλθα εἰς τὴν πατρίδα μου λέγει:

— Τώρα, σωθῆκαν πλεῖα τὰ ψέμματα, θὰ μοῦ τὸ κάμῃς τὸ γράμμα.

Ἄπορον μοῦ ἐφάνη πῶς, καὶ μετὰ τόσα ἔ-

τη, ὁ ἀτεκνωμένος πατήρ ἤλπιζε νὰ ἐπανεύρη τοὺς υἱούς του διὰ τῆς ἐμπειρικῆς ταύτης μεθόδου, ἀφοῦ αὐτοὶ, ἐὰν ἐξοῦσαν ἀκόμα, βεβαίως θὰ τὸν εἶχαν «ξεπονέσει», ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε.

Ἐκείνη ἡμέρα ἐκεῖ, μοῦ εἶπεν ὁ Ἐπιφάνιος, ὡς νὰ ἐμάντευσε τὸν στοχασμὸν μου· τοὺς ἀντάμωσαν πρόπερσον ἄνθρωποι, ἀλλὰ δὲν ἐννοοῦν νὰ μοῦ γράψουν. Κύτταξε τώρα, ἐσὺ ξέρεις πῶς θὰ τὸ σταμπάρης τὸ γράμμα, καὶ ποῦ θὰ τὸ στείλουμε· στὸ Μπουένος Ἀῦρες, στὸ Μεξικὸ, ἢ στὴν Ἀργεντινά ;... Στὴν ἀστυνομία, ἢ στὸν Πρόξενο, πῶς λές; νὰ τὸ στείλουμε. Κ' ἔχει τάχα ἐκεῖ Ἑλληνικὸ Προξενεῖο ;

— Φίλε μου Ἐπιφάνιε, τοῦ εἶπα, οὔτε τὰ Προξενεῖα ξέρω, οὔτε παγκόσμια χάρτα εἶμαι, οὔτε πῆγα ποτέ μου στὴν Ἀμερική. Ἴδου πῶς θα γείνη, ἂν θέλῃς γιὰ νὰ τελειώσῃ ὕστερ' ἀπὸ δώδεκα χρόνια κι' αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις. Ἐχεις τὸν ἐξάδελφό σου τὸν Γιώργην τὸν Ζ., πεπειραμέ-

νον ἄνθρωπον, ὅστις καὶ ναυτικὸς ἔκαμε, καὶ γραμματεὺς τῆς Δημαρχίας εἶνε, καὶ τὸν δικολάβο κάνει. Αὐτὸς νοιώθει ἀπὸ διοικητικά, ἀπὸ προξενικά, καὶ ἄλλα· ἴσως δὲ καὶ νὰ εὔρη εἰς τὰ ἀρχεῖα κάπου, ἂν ψάξῃ, κανένα κατάλογον τῶν Ἑλληνικῶν προξενείων τῆς ἀλλοδαπῆς· βάλε τον νὰ σοῦ κάμῃ ἓνα εἶδος γράμμα στὴν γλῶσσά μας, κι' ἄς τὸ ἀπευθύνη αὐτὸς ὅπου ξέρει καὶ ὅπου πρέπει· φέρε μου τὸ γράμμα, τὸ σχέδιον αὐτὸ, νὰ σοῦ μεταφράσω τὰς λέξεις στὴν ἀράδα, ὅπως μπορῶ. Ἔτσι γλυτώνω κ' ἐγὼ ἀπὸ σκοτοῦρες, καὶ κάνω μόνον ἓνα μικρὸν κόπον· δια τὸν κόπον δὲν μὲ μέλει, δια σκοτοῦρες ὁμως καὶ μπελάδες δὲν εἶμαι ἐπιδεκτικὸς.

Ὁ φίλος μου κατένευσεν. Ἐμεινα πέντε μῆνας ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μοῦ ἔφερε κανὲν τοιοῦτον γράμμα πρὸς μετάφρασιν.

[Σκίαθος]

Α. Παπαδιαμάντης